

विष्णुकुमारी घाइते भई उपचारका लागि नेपाल अस्पताल बिराटनगर लगिएको थियो । टाउकोमा चोट लागेर गंभीर अवस्थामा पुगेकी मिर्गौला रोगी बन्नुको कारण उपचार हुन नसके भन्ने चिकित्सकको सल्लाह अनुसार अस्पतालबाट घरमा ल्याएकोमा बिहान ५ बजे मृत्यु भएको हो । विष्णुकुमारीको मृत्युपछि श्रीमान भवानीप्रसादलाई इलाका प्रहरी कार्यालय सिजुवाले नियन्त्रणमा लिएको हो। रेली अस्पताल गरीलेमा शवको पोस्टमार्टम गरी छोरा बिक्रम बस्नेतले शव बुझी लगेको प्रहरीले जनाएको छ ।

अभिव्यक्ति

कविता

घर छोड !

• मणिराम भट्टराई

बाहिर निस्कनेले नै हो
थाहा पाउने
घाम कति चर्किएछ भनी
बारिस कति गहन ओइरिएछ भनी
अब आमाको काखबाट उठेर हिँड
बाउको तौँते हात छोडेर हिँड
संघर्षले तिमीलाई खुला हात कुरिरहेको छ
असली जिन्दगीले तिम्रै पखाँइ गरिरहेको छ

हिँड्दा थोरै ठेसिएनो भने
ढुंगाको अस्तित्व कहिले देख्ने छैनौ
हिँड्दा अलिकति लडखडाएनौ भने
यात्राको अस्तित्व कहिले बुझ्ने छैनौ
केही दिन रूँदा पनि फरक पर्दैन
नत्र आँसुको अस्तित्व कहिल्यै बुझ्ने छैनौ
हावा हुरी र जिन्दगीको सामना गर्न
थोरै कठोर नि हुनै पर्छ
थोरै पत्थर नि चपाउने पर्छ
जिन्दगीको डरले घरभित्रै तिमी हरायो भने
चार भित्तामै तिमी थुनियो भने
फेरि कहिल्यै सिक्ने छैनौ
संघर्षको पाठ
कहिल्यै पाउने छैनौ
संघर्षपछि सफलताको स्वाद

सिद्धार्थले घर छोडे तब न बुद्धत्व प्राप्त हुन्छ
फोटोनले सूर्यलाई छोडी हिँड्छ
र त पृथ्वी उज्यालो बनाइदिन्छ
बिरुवाले जब स्वतन्त्र छोड्छ आफ्नो जरा
तब गएर ऊ रुख बन्छ
नदीले घर छोडेर बगिरहन्छ
प्रकृतिको चक्र मिलाइरहन्छ
इलेक्ट्रोनले आफ्नो यात्रा गरिरहन्छ
विद्युत चक्र मिलाइरहन्छ

माकुराको बच्चावे माकुराकै पेट फुटाउँछ
फैलिएर बाँच्न
भुसिलकिराले आफ्नै छाला उप्काइ हिँड्छ
पुतली भएर उड्न
बिउको भित्ता फुटाएँ
अंकुराउँछ बिरुवा भोलि रुख बनेर ठडिन
त्यसैले भत्काऊ
तिमी पनि त्यो घरको चार भित्ता
फैलिएर बाँच्न चाहन्छौ भने
एक चोटि गुँड छोडेर हिँड
एक चोटि घर छोडेर हिँड
पङ्क भर सपनाको
सुवास छर आफ्नो क्षमताको
तिमी त ऊजै ऊर्जाको धनी छौ
कन्भर्ट गरेर हेर
आफ्नो पोटेन्सियल इनर्जीलाई
काइनेटिक इनर्जीमा।

राजल

बानी रैछ

पिठो दिई चामल साट्ने तिम्रै बानी रैछ
चाप्लुसीको डोरी बाट्ने तिम्रै बानी रैछ !

अधि पर्दा चाकरीको तेल लगाउँछौ
पछिल्लिर कुरा काट्ने तिम्रै बानी रैछ !
स्वार्थ पुरा हुँदासम्म नजिकिए पनि
बासी दुधजस्तै फाट्ने तिम्रै बानी रैछ !

तिमी कस्ता छौ भनेर बल्ल थाहा भयो
मीठो भेटे जुठो चाट्ने तिम्रै बानी रैछ !

तराजुमा जोखेर नै बेच्छौ इमान पनि
रुपैयाँमा आत्मा साट्ने तिम्रै बानी रैछ !

• लीलाराज दाहाल

• शालिक भट्टराई “अन्तरे”

आरुबोटे काका आत्तिदै मेरो घर आउनुभो ।
स्वाँ स्वाँ गर्दै निस्कै हतारिदै कपाल कन्याउँदै
भन्नुभो- लौ अन्तरे मेरो एउटा निवेदन
लेखिदेऊ । पाटीमा चढाउनु परो । अब
यो पाटीहरूमा भोला नबोकी यो मुलुकमा
केहि काम कुरा नबन्ने पक्का ठहर गरे ।
तिमीले निवेदन-पत्र लेखिदेउला भन्ने आशा
लिएर आएको छु । आफू त पढ्ने बेलामा
गोठाला/खेताला गर्दै समय बित्यो । काला
अक्षर भैसी बराबर भो । अहिले आएर एसो
लख काटियो स्वतन्त्र बसेर काम रैनछ । कुनै
न कुनै पाटीको भोले हुनै पर्ने रहेछ । तब
मात्रै यताउती गर्न पाइने रहेछ । राजनीतिले त
गालिसकेछ नि अन्तरे...। त्यसैले मलाई नि
भोले हुने औडाहा जाग्यो । काकाले लामो
सुक्केरा हाले...।
बुढेसकालमा पाटीमा कुरा सुनिनँ कि...?
भएको भन्दै, काकालाई अलि भ्रपारे पनि ।
भोले बन्न पनि काहिँ निवेदन चढाउनु पर्छ र
काका ? तपाईंलाई मन परेको पाटीको एसो
कुरा सुन्ने कार्यक्रमहरूमा सहभागी हुने चुनाव
आएपछि मन परेको पाटीको चुनाव चिन्हमा
भोटहाले भैहाल्यो नि । किन भोले नै बन्नु
पर्यो त....? काकाले जिद्दि गरिने रहनु
भयो । उहाँको जिद्दिका अगाडि मेरो केहि
चलेन...। काका कुन पाटीलाई यो निवेदन
लेख्ने हो त... ? काकाले भन्दै जानुभो
सपै पाटीलाई लेख्ने... । लास्टमा कुन
मनपर्छ कुन चै ले बोलउँछ, तेसैको भोले
बन्ने हो । काका लगभग प्रष्ट हुनुहुन्थ्यो ।
उहाँले जे भन्नुभयो मैले लेख्दै गएँ.....।
विषय- भोले कार्यकर्ता हुन पाउँ ।
श्रीमान सभापति/अध्यक्ष, (बा, दाजु,
भाउजु) ज्यू
पाटीहरू क्रमश:- एमाले, माओवादी,

जसपा, मजदुर किसान, विप्लव, मालेमा,
नेपाली काँग्रेस/ प्रजातान्त्रिक काँग्रेस, राष्ट्रिय
प्रजातन्त्र पार्टी, प्रजातन्त्रवादी, राजावादी,
हिन्दुवादी, अतिवादी, मधेशी मोर्चा,
तमलोपा/लोसपा/सद्भावना राष्ट्रिय स्वतन्त्र
पार्टी, अन्य सबै साना राजनीतिक दलहरू
क्रमश:- चिन, रूस, कोरिया, पेरु, कम्बोडिया,
लखनउ, पटना, नक्सलवाद, युरोपियन युनियन
आदि देशहरूको कार्यक्षेत्र- नेपाल देश ।
महाशय, हिजो आज राजनीतिमा लामेले
भोले हुनै पर्ने रैछ भन्ने सुन्या हुँ...। भोले
भैयो भने धेरैतिरबाट फेदै-फेँदा पनि हुन्छ
अरे । जे भएनि तपाईंको पाटीमा भोले
कार्यकर्ता बन्नु परो सभापति/अध्यक्ष, (बा,
दाजु, भाउजु) ज्यू । मैले राजनीतिका धेरै
उतार चढाव भेलेको/भोगेको छु । त्यसैले
भोले बन्ने मेरो योग्यता पुग्छ भन्ने मलाई
लाग्छ । म राजनीति बुभेकै मान्छेमा पर्छु ।
अहिले मेरो उमेर पचहत्तर बर्ष पुगेको युवा
कार्यकर्ता हुँ ।
बा, दाजु, भाउजु. मैले बि.सं. २०३६ साल.
२०४६ साल ०६२/०६३ सालहरूमा भएका
आन्दोलनको अनुभव सँगालेको छु । ती
सपै आन्दोलनमा कुनै न कुनै भूमिकामा
म पनि सहभागी भएकै हुँ । बिपीको
समाजवादको सिद्धान्तका कुरा सुनिनँ कि...?
माओको माओवादको कथा सुनिनँ कि...?
मार्क्सवाद लेलिनवाद र मालेमावादको उसै
जानकार हुँ । ती कुरा बुझाउन उ बेला,
हाम्रा घर-घरमा गीत गाउँदै आएका जेबी
टुहुरेहरू रामेश/रायनहरूले सिकाएकै हुन् ।
गाउँ-गाउँबाट उठ, बस्ती बस्तीबाट उठ
भन्दै हामीलाई जुरूक जुरूक पारेकै हुन् ।
पछि मधेश आन्दोलनमा मधेशको राजनीति
र मधेशी नागरिकले भोगेका पीडादायी
कथा ब्यथा पनि सपै थाहा पाइयो।
चारुमजुमदारको सिद्धान्तले २०२८ सालमा
भापामा नेता/सामन्तको टाउको कट्टा
आन्दोलन पनि देखेकै हो । अहिले नेपालको
पछिल्लो अवस्थामा भोले राजनीति
फस्टाएकोले तेसमा आफू किन नहोमिने त
? मेरो अभिलासा तेति नै हो । आफैले ती
घटनाहरू भोगियो सपै थाहा पनि छ अनि
किन पर बस्ने ? तेसैले भोले हुन पाउँ ।

बा, दाजु, भाउजु, म धरोधर्म भन्छु
....मैले पनि आन्दोलनका बेलामा
काठमाण्डौ रत्नपार्कका सडकका रेलिङ्ग
भौँचन सघाएकै हो । आन्दोलनकै निहुँमा
सिंहदरवारमा ढुङ्गा हानेको अनुभव पनि छ ।
सडकजाम , चक्काजाम त सामान्य कुरा
भैहाल्यो । सवारी साधनमा टोडफोड गर्ने
आगो लगाएको सपै अनुभव छ । कालोपट्टी
बाँधेर घर्ना बस्ने काम पनि गरेकै हो । उ
बेला, केटाहरू उक्साएर पुलिस कुट्नेदेखि सबै
काम फत्ते गरियो । तर भोले हुन जानिएन
हजुर...। अब भोले हुन पाउँ ।
महाभारतमा कर्णले भन्नुभएको छ कि तपाईं
जतिसुकै बलवान भएतापनि गलत मान्छेको
साथ हुनुहुन्छ भने तपाईंको बिद्या, अस्त्र,
शस्त्र, शक्ति र वरदान सबै निश्फल भएर
जान्छ । त्यसैले हजुरहरूको संगत मलाई
एकदमै जस्त छ । म भनेको एउटा निश्कलंक
र चरित्रवान कार्यकर्ता भएकोले भोले हुने
योग्यता पुगेको जानकारी गराउन चाहन्छु ।
महाशय, नेपाल देशको यो गाउँमा म
लगभग अब एकलै भएँ ।गाउँ लगभग खाली
भयो । खेतबारीहरू बञ्जरमा परिणत भए ।
बाँदर/मुग/भालु/बँदेलहरू हाम्रो पाटीको
कर्तिसोमा आएर बास बस्छन् । हाटबजार
लाग्दा मानिसको चहलपहल घटेको छ ।
विद्यालयमा विद्यार्थीको संख्या घटेको
छ ।मेलापात गर्ने छरछिमेकी लगभग शून्य
बराबर भएको छ ।मोटोवेल सडक निर्माणका
नाममा डोजर चलाउँदा पानीका मुहानहरू
सुकेर सुख्खा भएको छ ।हाम्रो गाउँमा नानीहरू
रोएको नसुनेको निस्कै भयो बरु स्याल र
फ्याउँरोहरू दिउँसै कराउँछन् । कतिबेला
आफैलाई निमोठेर आहार बनाउने हो कि भन्ने
चिन्ताले मनमा ढुक-ढुक हान्छ । कहिलेकाँही
अरु-अरु पाटीका भोले कार्यकर्ता यताउता
फुड लगाउँदै उता खोल्सीतिरको बाटो
हिड्छन् । तिनको फुड देखेर मलाई नि भोले
हुने औडाहा जागिसक्यो । सभापति/अध्यक्ष
ज्यू अहिलेको गाउँको यथार्थ अवस्थाको
बारेमा दुईलाइन कविता सुनिदिनु होला.....
“बस्दैनन् घरमा युवा र युवती सारा विदेशी
भए
पेशा छैन न मिल्छ जागिर यहाँ यै वाध्यताले

गए
हाम्रा गाउँहरू ती सबै बदलिइ भै आज
बृद्धाश्रम
जन्ती छैन बिहे हुँदा घरमा मर्दा मलामी न
त ।”
अब भनुस् त...? मेरा आफ्नै छोरा छोरी
खाडी र पश्चिमा मुलुकातिर विदेशिए । आफू
खेतबारी खन्न पनि सकिदैन । दुईचार माउ
बाख्रा पालेर जिक्का गरेको थिएँ । अब ती
पनि बिक्ती हुन छाडे । बरु भोले भएर शहर
बस्ने रहर जो जाग्यो । बरु उतै हजुरहरूको
शहरमा आएर पाटीको र हजुरहरूकै सेवा
गर्छु । जो मर्जी हजुर ।
म आउँदा चाकरी के कसरी गर्ने हो सो कुरा
पुरापुर जान्ने भएर आउँछु । चम्चा चलाउन
जान्ने भएर कोशेलीसहित आउँछु । खोलाको
गिट्टी बालुवाको ठेक्कापट्टा हाम्रो पाटीको
कुन भोलेलाई दिँदा फेँदा हुन्छ भन्ने कुराको
विवरण लिएर आउँछु । गाउँको वन उपभोक्ता
समिति, सहकारी संस्थाको नेतृत्व, निर्माण
उपभोक्ता समिति, खानेपानी समिति, टोल
विकास संस्था, शिवालय मन्दिर, भजन समूह,
आमा समूह, मेडिकल व्यवसायी एशोसिएसन,
वार एशोसिएसन, खुद्रा व्यापारी संस्था, थोक
बिक्रेता संघ/संस्था, सामाग्री ओसार-पसार
संस्था, सरकारी कार्यालय, आदिमा हाम्रो
कुन भोले कार्यकर्तालाई जिम्मा दियो भने
कुरो मिल्छ ? भन्ने विवरण बोकेरै आउँछु ।
विद्यालय र कलेजका युनियनहरूमा, शिक्षक
संघ/संगठन/ मञ्च/मोर्चा आदि जिम्मा
पाउने भोलेको विवरण लिएर आउँछु ।
म हजुरको पाटीको भोले कार्यकर्ता भएपछि
म माथिका पाटीका सबै पदाधिकारी र
आफूभन्दा माथिल्लो तह र पदका सबैको
भलो चिताइ कामकाज अगाडि बढाउने छु ।
त्यसपछि आफू आवद्ध पाटीका तल-माथि
दुबैतिरका साथीहरूले खाएको राम्रो, हेरेको
राम्रो, लाएको राम्रो, बोलेको राम्रो, हिडेको
राम्रो, मातेको राम्रो, छादेको राम्रो, चोरेको
राम्रो, सोरेको राम्रो, फोरेको राम्रो, सिङ्गिएको
राम्रो, बिग्रिएको राम्रो सबै कुरा राम्रै राम्रो
देख्नेछु । आफूभन्दा सिनियर नेता कार्यकर्ता
आफ्नो गाउँठाउँमा आउँदा सबैभन्दा पहिले
खादामाला लिएर स्वागत गर्न पुग्नेछु ।ती

नेता कार्यकर्ताले जे जे भने पनि मलाई राम्रो
स्वाद लागिहाल्छ तब म हस् हस् हजुर भनेर
पाटीका निर्णय बिनाशर्त शतप्रतिशत मानेर
कार्यान्वयन गर्नेछु । किन कसरी हुन्न हुँदैन
भन्ने खालको मबाट प्रतिप्रश्न वा सवाल
जवाफको कुनै गुन्जाइस रहने छैन भन्ने
प्रतिबद्धता यसै निवेदनमार्फत जाहेर समेत
गर्दछु ।
अन्य प्रतिपक्षी राजनीति दल र तिनका नेताले
जतिसुकै राम्रो विचार वा निर्णय गरे पनि
नराम्रो मात्रै देख्ने बुझ्ने छु । तिनका हरेक
बोली बचनलाई नराम्रो भनी दुत्कार्ने चेत
ममा खुल्ने छ । त्यसपछि विपक्षी साथीहरू
त्यसै नराम्रो उसै नराम्रो हुनेछन् । उनीहरूका
घर-परिवार छोरा-छोरीहरू सबै नराम्रा मात्रै
देख्नेछु । विपक्षीको व्यवहार नराम्रो देख्न मेरा
आँखाहरू अनायासै तयार हुनेछन् । बोलेको
बोली पनि नराम्रो, फटाहा जस्तो मात्रै देखिन
ममा चेत पलाउने छ । तब म हजुरको
असली भोले कार्यकर्तामा दरिनेछु । हजुरको
विश्वास जित्न सकैं भने बल्ल मलाई च्यानु
हुनेछ ।सभापति/अध्यक्ष, (बा, दाजु, भाउजु)
मेरो राजनीतिक अनुभव समेतलाई विचार
गरी मलाई विश्वास छ तपाईंको पाटीले
अवश्य स्थान दिनेछ ।
अन्त्यमा, मैले काकाको मुखतिर पुतुकक
हेर्दै भने- काका यो निवेदन अब कहाँ
कसलाई दिनुहुन्छ ,,,,? राजनीतिक दलले
आफ्नो ग्निपमा राखेर विवेक शून्य बनाएर
अब तपाईंलाई नि दास बनाउने भयो हैन,,,?
काकाले लामो श्वास तान्नु भयो, माथि
डाँडाको चारैतिर आँखा घुमाउनु भयो र भन्नु
भयो- मुलुक नै यहि लयमा दौडेको छ त,
म एकतो स्वतन्त्र नागरिक बनेर समाजबाटै
अलग हुन कसरी र कहिलेसम्म बस्न सक्छु
र बाबु,,,? यो निवेदन चै पाटीका बा, दाजु,
भाउजुलाई आफै भेटेरै दिन्छु । यति विश्वास
दिलाएपछि त एउटा न एउटा पाटीले कसो
भोले नबनाउलान् त अन्तरे...? अब निवेदन
बिट माउँदु । भोले बन्ने निवेदन हातमा
हल्लाउँदै काका मेरो आँखाबाट टाढा भए ।
निवेदक- आरुबोटे कान्छो पिपलटार
गैरीगाउँ, नेपाल ।
धन्यवाद । -हाल भद्रपुर-१० भापा

प्रेममा सजिलै ‘डिबग’ हुँदैन!

भेला भइसकेका थियौं। म ल्यापटप हेर्दै
बसिरहेको थिएँ। इन्टर्नहरूलाई रिसेप्सनबाट
मिटिङ रुममा ल्याइयो। म अझै ल्यापटपमै
केन्द्रित थिएँ किनभने इन्टर्नहरू आउने-जाने
क्रम चलिरहन्थ्यो।

त्यसै क्रममा इन्टर्नहरूले परिचय दिन थाले।
पहिलो र दोस्रोको पालो सकियो अनि तेस्रो
केटी बोली, ‘हाइ, आइ एम स्वान। मेरो घर
पोखरा, मैले हालै पिएन क्याम्पस पोखराबाट
बिएससी सिएसआइटी विषयमा ब्याचलर
उत्तीर्ण गरेको छु।’

अधिसम्म ल्यापटपमा गहिरिएर बसेको म, त्यो
आवाजले एकाएक भस्किराँ। त्यो आवाजले
मेरा भूतपूर्व स्मृतिका सबै कमिट फाइन्स
एकैचोटि अनलक गरिदियो। मेरो सिस्टमको
क्याचमा उसको नाम पहिल्यै लोडेड थियो।
एकैछिन उसैलाई हेरेँ। हो, त्यो स्वान नै थिई।
मेरी स्वान।

एक समय थियो, जब हाम्रो दिनहरू प्रेमले
भरिएका थिए। म र स्वान एउटै क्याम्पसका

विद्यार्थी थियौं, आइटी संकायमा। हाम्रो
पहिलो भेट कलेज जीवनको दोस्रो वर्षतिर
भयो। म बिरोटोमा बस्थेँ, ऊ रत्नचोक। कलेज
आउँदा-जाँदाको क्रममा हाम्रो पहिलो भेट
बसभित्र भयो। बिरोटोबाट बगरतर्फ जाँदै
गेको बस रत्न चोक पुदासम्म सबै सिट
भरिइसकेको थियो। म बसेको सिट मात्र
खाली थियो।

ऊ आएर सोधी, ‘यहाँ बसौँ है?’

ओहो! कस्तो मिठो आवाज, कति शालीन
केटी! म कसरी नाई भन्न सक्थेँ र? मैले
मुस्कुराउँदै भनै, ‘हुन्छ नि।’

दुवै जना केही समय चुपचाप थियौं। त्यसपछि
ऊ फेरि बोली, ‘कहिलेकाहीँ त बस कति
प्याक हुन्छ है!’

मैले हाँसे भनै, ‘कहिलेकाहीँ यस्तै हो।’

बस सिर्जना चोक पार गरिसकेको थियो,
उसले फेरि सोधी- ‘हजुर पनि पिएनमा पढ्

नुहुन्छ?’

‘हो,’ मैले जवाफ दिएँ।

‘कुन विषय?’ उसले सोधी।

‘बिएससी सिएसआइटी, अहिले पाँचौँ
सेमेस्टर। अनि तिमी?’

‘म पनि बिएससी सिएसआइटी, अहिले तेस्रो
सेमेस्टर,’ उसले भनी।

अब त क्याम्पस मात्र होइन, भवन पनि एउटै
भयो। हामी सँगै कलेज गयौं। उसको क्लास
दोस्रो तलामा पर्‍थ्यो, मेरो तेस्रो तलामा।
भोलिपल्ट पनि हामी बसमै भेट भयौं,
त्यो दिन हामी सामाजिक सञ्जालमा पनि
जोडियौं। त्यसपछि हाम्रो भौतिक भेट नभए
पनि अनलाइन कुराकानी बाबिल्लैद गयो।

एक दिन मैले उसलाई कफी पिउन जान
अफर गरें। उसले सहजै ‘हुन्छ’ भनी। हाम्रो
पहिलो कफी डेट रत्न चोकको हिमालयन

जाभामा भयो। उसले ब्याक कफी अर्डर
गरी, मैले क्यापाचिनो। कफीको चुस्कीसँगै
हामीले एक-अर्काको धेरै कुरा गर्‍यौं।

मलाई त्यो क्षण अत्यन्त आत्मीय लाग्यो।
ऊ बोलिरहेकी हुन्थी, म सुनिरहन्थेँ। उसको
आवाज र मुस्कानमा हराइरहन्थेँ। हिमालयन
जाभाबाट सुरु भएको हाम्रो सम्बन्ध अझै
प्रगाढ हुँदै गयो। ३ वटा पिरियड पढेर बाँकी
२ पिरियड हाँपेर हामी क्याम्पस पछाडिको
सेती नदी डिलतिर जान्‍थ्यौं। त्यहाँ बसेर माया
पिरतीका कुरा गरिन्थ्यो। लाज मानेर पनि
हामी आफैँमा हराउँथ्यौं। समय बितेको पत्तै
हुन्थेन। क्याम्पस पछाडिको सेती नदी डिल,
क्याम्पस गेटको नेवारी खाजा घर र नदीपुर्को
कटिङ टी हाम्रो माया मिसाउने जक्सन बन्न
थाले। ती सबै ठाउँहरू हाम्रो प्रेमको साक्षी
बने।

एक साँझ हामी फेवातालको किनारमै बसेका
थियौं, खुट्टा पानीमा डुबाएर। मैले उसको हात
समाउँदै भनै, ‘हेर न, हाम्रो सम्बन्ध पनि यो
❖ बाँकी तेश्रो पृष्ठमा

